

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра міжнародних економічних відносин

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЕКОНОМІКС

Рівень вищої освіти	Перший рівень
Спеціальність: освітня програма	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок: Фінанси

ДАНІ ПРО ПОГОДЖЕННЯ

Розробник

Щербаченко Вікторія Олексіївна

Розглянуто і схвалено на засіданні Кафедра міжнародних економічних відносин	Завідувач кафедри

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Економікс
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту. Кафедра міжнародних економічних відносин
Розробник(и)	Щербаченко Вікторія Олексіївна
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Тривалість вивчення навчальної дисципліни	один семестр
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 5 кред. ЄКТС, 150 год. Для денної форми навчання 72 год. становить контактна робота з викладачем (32 год. лекцій, 40 год. практичних занять), 78 год. становить самостійна робота.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Фінанси"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є досягнення студентами сучасного конструктивного, фундаментального мислення та формування системи спеціальних знань у галузі мікро- та макроекономічної теорії, здатності їх використовувати у практичній фінансовій діяльності.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Мікроекономіка

Тема 1 ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІКСУ.

Економікс як теоретико-методологічна основа інших економічних наук. Предмет, метод, функції економіксу. Мікро- і макроекономічний аналіз. Предмет мікроекономіки і передумови мікроекономічного аналізу. Схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці. Економічні потреби та виробничі ресурси. Ресурси і фактори виробництва. Обмеженість ресурсів і необхідність вибору, альтернативність цілей їх використання. Раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Крива виробничих можливостей. Потреба та її види. Економічні блага, їх класифікація. Методологія мікроекономіки: методи аналізу та моделі. Нормативна й позитивна мікроекономіка. Зміст, функції та види ринків. Ринок товарів і послуг; ринки ресурсів; ринок праці; ринок природних ресурсів; фінансові ринки; кредитний ринок; ринок цінних паперів. Мета та завдання дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Теорії, що складають основу сучасної мікро- та макроекономіки.

Тема 2 ОСНОВИ ТЕОРІЇ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ. КОНЦЕПЦІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ

Попит. Закон попиту: графічна інтерпретація, нецінові детермінанти. Графічне зображення впливу нецінових факторів на попит. Цінова еластичність попиту. Методи обчислення показника еластичності. Абсолютно еластичний та нееластичний попит. Еластичність попиту за доходом. Перехресна еластичність. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності. Пропозиція. Закон пропозиції: аргументація, графічна інтерпретація, нецінові детермінанти. Цінова еластичність пропозиції та чинники, що впливають на значення показника. Еластичність пропозиції у часі. Ринкова рівновага. Вплив змін попиту й пропозиції на її стан. Множинність рівноваги. Сталість ринкової рівноваги.

Тема 3 ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Корисність. Сукупна та гранична корисність. Раціональний вибір споживача. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага. Модель споживання набору благ. Аксиоми ординалістського підходу. Криві байдужості, карта кривих і їх властивості. Гранична норма заміщення благ, взаємозаміщення та взаємодоповнення. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія. Вплив зміни доходу споживача та цін на бюджетну лінію та процес споживання. Рівновага споживача. Другий закон Госсена. Еквіваріантний принцип.

Тема 4 АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Зміна оптимального стану споживача від зміни у його доході. Графічний аналіз і побудова лінії «дохід – споживання». «Нормальні» і «низькоякісні» товари. Криві Енгеля. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова ліній «ціна – споживання» та індивідуального попиту споживача. Визначення умов моделі, що аналізується. Неоднозначність впливу на споживчий вибір. Ефект доходу і ефект заміщення. Парадокс Гіффена.

Тема 5 ТЕОРІЯ ВИРОБНИЦТВА. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА

Фактори виробництва, їх групування та варіації. Виробнича функція. Сукупний, середній та граничний продукт. Виробнича функція з одним змінним фактором, її графічне відображення. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Ізокванта. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Конфігурації ізоквант. Ізокоста. Рівняння ізокости. Умова рівноваги виробника. Виробнича функція з двома змінними факторами. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Сутність і класифікація витрат виробництва. Явні та неявні витрати. Бухгалтерський, економічний та нормальний прибуток. Витрати в короткостроковому періоді. Постійні, змінні та валові (загальні) витрати. Витрати у довгостроковому періоді. Графіки довгострокових і короткострокових витрат. Інтерпретація ефекту масштабу за допомогою середніх витрат у довготерміновому періоді. Сукупний, середній і граничний дохід.

Тема 6 СТРУКТУРА РИНКУ. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Ринкова структура: їх поняття, властивості та матриця ринкових структур. Досконала конкуренція: ознаки й умови. Ринковий попит на продукцію фірми і в галузі за умови досконалої конкуренції. Правила максимізації прибутку фірмою в короткостроковому періоді. Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткостроковому періоді. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді, її зв'язок з кривими витрат; графічна інтерпретація зв'язку. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.

Тема 7 НЕДОСКОНАЛА КОНКУРЕНЦІЯ

Ознаки «чистої» монополії. Крива попиту монополіста. Правило максимізації прибутку. Монополістична конкуренція. Оптимальний обсяг продажу та цінова політика. Економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Державне регулювання монополії. Ринок олігополії. Аналіз поведінки олігополістів. цінова війна, Модель Курно. Олігополія з погляду теорії ігор. Аналіз “ламаної” лінії попиту. Економічні наслідки олігополії. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди.

Тема 8 РИНКИ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА

Загальна характеристика ринку факторів виробництва. Функції ринків ресурсів в економіці. Особливості функціонування ринку праці. Попит на працю з боку окремого підприємства. Рівень заробітної плати (ціни попиту) і гранична продуктивність праці. Крива попиту окремого підприємства на працю. Попит на працю в галузі. Пропозиція праці. Роль профспілок. Капітал як виробничий ресурс довготривалого користування. Особливості формування попиту та пропозиції на ринку капіталу. Ринок землі. Особливості формування пропозиції землі та попиту на неї. Чинники впливу на попит на землю. Визначення рівноважної ціни на землю та рівноважного обсягу купівлі-продажу: графічна інтерпретація.

Модуль 2. Макроекономіка

Тема 9 ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

Макроекономічні проблеми в економікс. Суб'єкти макроекономіки. Макроринки та їх класифікація. Проблема обмеженості ресурсів і безмежності потреб та специфіка її вирішення на макрорівні. Обсяг національного виробництва та його вимірювання. Система національних рахунків (СНР). Валовий внутрішній продукт (ВВП) як основний показник обсягу виробництва у СНР. Принципи формування ВВП. Методи обчислення ВВП. Обсяг ВВП за потоком витрат та доходів. Вимірювання загального рівня цін. Фактичні (поточні) ціни. Номінальний обсяг виробництва. Порівнянні (базові) ціни. Реальний обсяг виробництва. Індекс цін кінцевої продукції. Індекс споживчих цін. Рівень зайнятості населення. Зайняте населення. Безробітне населення. Робоча сила. Рівень безробіття. Природне безробіття. Фактичний і потенційний ВВП та зв'язок між ними. Показники зовнішньоекономічної збалансованості. Платіжний баланс. Рахунок поточних операцій. Фінансовий рахунок. Зміна офіційних резервів. Міжнародна інвестиційна позиція.

Тема 10 РЕАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Реальний і фінансовий сектори національної економіки. Виробництво, розподіл і споживання національного продукту. Фактори виробництва та їх продуктивність. Факторні доходи суб'єктів економіки. Товарний ринок, його об'єкти і суб'єкти. Інфраструктура товарного ринку. Реальний обсяг виробництва (реальний доход). Загальний рівень цін. Сукупний попит та його представлення. Сукупна пропозиція: характер кривої. Рівновага товарного ринку. Рівноважний обсяг виробництва. Рівноважний рівень цін. Взаємозв'язок між доходом, споживанням і заощадженням у кейнсіанській моделі. Споживання як використання наявного доходу. Середня схильність (норма) до споживання. Гранична схильність до споживання. Автономне споживання. Лінійна модель залежності споживання від доходу. Фактори споживання, не залежні від доходу. Заощадження як спосіб використання домашніми господарствами наявного доходу. Середня схильність (норма) до заощадження. Гранична схильність до заощадження. Автономне заощадження. Лінійна модель заощадження. Відрізки лінії заощадження та їх економічний сенс. Фактори заощадження, не пов'язані з доходом. Динаміка споживання і заощадження в Україні. Інвестиції. Функція і графік інвестицій. Фактори інвестицій, не пов'язані з процентною ставкою. Інвестиції в основний капітал. Інвестиції в товарно-матеріальні запаси. Інвестування в Україні.

Тема 11 МОНЕТАРНА ЕКОНОМІКА

Складові монетарної економіки. Грошовий ринок та його інфраструктура. Національний і міжнародний сегменти монетарної економіки. Грошовий ринок як сегмент фінансового ринку. Об'єкти та суб'єкти грошового ринку. Пропозиція грошей. Властивості грошей, що утворюють пропозицію. Попит на гроші. Мотиви тримання суб'єктами грошей. Трансакційний (операційний) і Спекулятивний грошовий попит (попит на гроші як елемент активів). Рівновага грошового ринку. Рівноважна процентна ставка. Види процентних ставок. Валютний ринок у складі монетарної економіки. Обмінний курс валюти та його формування. Активні операції платіжного балансу та утворення пропозиції валюти. Формування попиту на валюту при пасивних операціях платіжного балансу. Рівновага валютного ринку. Номінальний і реальний обмінний курс. Інфраструктура грошового ринку. Інституції грошового ринку. Банківська система ринкового типу. Рівні банківської системи. Структура банківської системи. Комерційні банки в монетарній економіці. Основні операції банків та їх вплив на грошову пропозицію. Центральний банк як ключовий суб'єкт монетарної економіки. Завдання центрального банку. Економіко-правовий статус Національного банку України.

Тема 12 МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

Порушення макрорівноваги в ході економічного циклу. Циклічні коливання економіки, їх тривалість і амплітуда. Види економічних циклів. “Довгі хвилі” М. Кондратьєва. Цикли С. Кузнеца. Середньострокові цикли ділової активності. Фази бізнес-циклу. Про-циклічні, контрциклічні та ациклічні показники розвитку економіки. Форми макроекономічної нестабільності на різних фазах циклу. Ринок праці і безробіття. Класичний і кейнсіанський ринок праці. Конкуренція на ринку. Вимірювання безробіття. Природний та фактичний рівень безробіття. Тривалість безробіття. Економічні наслідки безробіття. Закон Оукена. Потенційний і фактичний обсяг виробництва. Інфляція як монетарно-структурне явище. Динаміка загального рівня цін в умовах інфляції. Види та причини інфляції. Вимірювання інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Інфляція в короткостроковому періоді. Альтернативний зв'язок між ставкою заробітної плати та рівнем безробіття. Побудова емпіричної кривої Філіпса. Проблеми безробіття та інфляції в Україні.

Тема 13 МАКРОЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Необхідність і передумови формування державного втручання в економіку. Державний контроль. Державне регулювання економіки. Економічна політика як практична форма реалізації державного регулювання. Модель економічної політики. Цілі, інструменти та мультиплікатор економічної політики. Лаг як ефект запізнення економічної політики. Критерій оптимальності економічної політики відповідно до оптимуму Парето. Фіскальна політика як комплекс заходів з макроекономічного регулювання. Податки і видатки бюджету – інструменти фіскальної політики. Дискреційна і недискреційна фіскальна політика. Експансійна і рестрикційна фіскальна політика упродовж ділового циклу. Проблеми практичної реалізації фіскальної політики. Дефіцит державного бюджету і державний борг у фіскальному регулюванні. Грошово-кредитна політика центрального банку. Рестрикційна грошово-кредитна політика (політика “дорогих грошей”). Експансійна грошово-кредитна політика (політика “дешевих грошей”). Об'єкти монетарного впливу. Грошовий мультиплікатор. Основні інструменти грошово-кредитної політики. Переваги та недоліки грошово-кредитної політики. Грошово-кредитна політика Національного банку України в сучасних умовах.

Тема 14 ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Економічне зростання й економічна динаміка. Збільшення реального обсягу виробництва у довгостроковому періоді. Вимірювання економічної динаміки. Фактори економічного зростання. Типи економічного зростання. Інноваційно-інвестиційна модель зростання. Некейнсіанське трактування економічного зростання. Принципи мультиплікатора та акселератора. Неокласичні моделі економічного зростання. Виробнича функція Кобба – Дугласа. Модель зростання Р. Солоу. Властивості виробничої функції. Вираження сукупної пропозиції через виробничу функцію на одну особу. Сукупний попит і функція споживання. Сталий рівень капіталоозброєності. Проблема економічної динаміки в Україні.

Тема 15 СВІТОВА ЕКОНОМІКА

Теоретичні основи вивчення світової економіки. причини становлення і сутність світового господарства. Міжнародний поділ праці і його чинники. Глобалізація господарського життя. Основні форми міжнародної економічної діяльності. Міжнародна торгівля і торговельна політика. Міжнародний рух капіталів та міжнародна міграція робочої сили. Міжнародний науково-технічний обмін. Зовнішньоекономічна діяльність у відкритій економіці. Сутність і ознаки відкритої економіки. Види відкритих економік. Збалансування доходів і витрат з урахуванням зовнішнього сектору. Рівняння платіжного балансу в системі національних рахунків. Платіжний баланс відкритої економіки. Моделювання малої відкритої економіки. Модель Манделла–Флемінга. Світова процентна ставка та її вплив на внутрішню ставку. Мобільність капіталу. Рівновага відкритої економіки за умов коливання світової процентної ставки. Проблеми зовнішньої збалансованості економіки України.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Генерувати розв'язання окреслених проблем чи ситуацій на основі методологічних засад формування законів і категорій мікро- та макроекономіки на основі застосування сутнісно-рівневого підходу та розуміння причинно-наслідкових зв'язків між процесами та явищами економічного життя
РН2	Аналізувати окреслені проблеми чи ситуації, обираючись на теоретичне підґрунтя щодо виникнення витрат і результатів виробництва, економічну природу ціноутворення на товари, послуги й ресурси та проектувати їх вплив на формування матеріальних і грошових потоків в економіці
РН3	Узагальнювати та аналізувати дані про характер і динаміку результатів діяльності суб'єктів економічної діяльності на окремих галузевих ринках з різноманітною ринковою структурою, розраховувати ключові показники макроекономічного розвитку національного господарства
РН4	Адекватно оцінювати роль держави в реалізації економічної політики, давати критичну оцінку поточним господарським заходам держави, формувати пропозиції загального характеру для поліпшення економічного становища суб'єктів мікро- та макrorівня

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна. Для спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок:

ПР1	ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.
ПР2	ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР3	ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
ПР4	ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

7. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних компетентностей

Програмні компетентності, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

Для спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок:

ПК1	ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ПК2	ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ПК3	ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
ПК4	ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ПК5	ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ПК6	СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
ПК7	СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.
ПК8	СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фінансового регулювання та регулювання фінансового ринку.
ПК9	СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

8. Види навчальних занять

Тема 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІКСУ.
Лк1 "ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІКСУ." (денна)   Економікс як теоретико-методологічна основа інших економічних наук. Предмет, метод, функції економіксу. Мікро- і макроекономічний аналіз. Предмет мікроекономіки і передумови мікроекономічного аналізу. Схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці. Економічні потреби та виробничі ресурси. Ресурси і фактори виробництва. Обмеженість ресурсів і необхідність вибору, альтернативність цілей їх використання. Раціональність поведінки суб'єктів. Крива виробничих можливостей. Потреба та її види. Економічні блага, їх класифікація. Методологія мікроекономіки: методи аналізу та моделі. Нормативна й позитивна мікроекономіка. Зміст, функції та види ринків. Ринок товарів і послуг; ринки ресурсів; ринок праці; ринок природних ресурсів; фінансові ринки; кредитний ринок; ринок цінних паперів. Мета та завдання дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Теорії, що складають основу сучасної мікро- та макроекономіки.

Пр1 "Предмет, метод, функції економіксу." (денна)   Обговорення наступних питань: Мікро- і макроекономічний аналіз. Предмет мікроекономіки і передумови мікроекономічного аналізу. Схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці. Економічні потреби та виробничі ресурси. Раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Крива виробничих можливостей.
Тема 2. ОСНОВИ ТЕОРІЇ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ. КОНЦЕПЦІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ
Лк2 "Основи теорії попиту. Концепція еластичності"   Попит. Закон попиту: графічна інтерпретація, нецінові детермінанти. Графічне зображення впливу нецінових факторів на попит. Цінова еластичність попиту. Методи обчислення показника еластичності. Абсолютно еластичний та нееластичний попит. Еластичність попиту за доходом. Перехресна еластичність. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності.
Пр2 "ОСНОВИ ТЕОРІЇ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ. КОНЦЕПЦІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ"   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо застосування законів попиту та пропозиції, з'ясування механізмів встановлення та порушення рівноваги на ринку окремого товару, впливу цінових та нецінових детермінант попиту (пропозиції).
Пр3 "Застосування концепції цінової еластичності." (денна)   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо застосування концепції цінової еластичності попиту та пропозиції, цінової еластичності попиту, методів обчислення показника еластичності, абсолютно еластичного та нееластичного попиту, еластичності попиту за доходом, перехресної еластичності, взаємозв'язку між ціною та валовим виторгом за різної еластичності, цінової еластичності пропозиції, чинників, що впливають на значення показника еластичності пропозиції, еластичності пропозиції у часі.
Тема 3. ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА
Лк3 "ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА"   Корисність. Сукупна та гранична корисність. Раціональний вибір споживача. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага. Модель споживання набору благ. Аксиоми ординалістського підходу. Криві байдужості, карта кривих і їх властивості. Гранична норма заміщення благ, взаємозаміщення та взаємодоповнення. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія. Вплив зміни доходу споживача та цін на бюджетну лінію та процес споживання. Рівновага споживача. Другий закон Госсена. Еквіваржинальний принцип.

Пр4 "ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА" (денна)

Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо застосування кардиналістської концепції корисності (формування оптимального товарного набору споживача), корисності, сукупної та граничної корисності, раціонального вибору споживача, першого закону Госсена, закону спадної граничної корисності блага, моделі споживання набору благ, аксіом ординалістського підходу, кривих байдужості, карти кривих і їх властивостей, граничної норми заміщення благ, взаємозаміщення та взаємодоповнення, бюджетного обмеження і можливостей споживача, бюджетної лінії, впливу зміни доходу споживача та цін на бюджетну лінію та процес споживання, рівноваги споживача, другого закону Госсена, еквімаржинального принципу; щодо застосування ординалістської концепції корисності (визначення рівноваги споживача).

Тема 4. АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Лк4 "АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА" (денна)

Ефект впливу зміни ціни на споживацьку поведінку. Ефект заміщення. Крива «ціна-споживання». Ефект доходу. Крива дохід – споживання. Нормальні товари. Товари нижчої якості. Товари Гіффена. Криві Енгеля. Ефект доходу та ефект заміни за Дж. Хіксом. Зміна ціни і попиту. Криві «ціна-споживання» і побудова кривої попиту.

Пр5 "АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА" (денна)

Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо застосування ефектів доходу, заміщення; визначення кривої «ціна-споживання», «дохід – споживання», «ціна-споживання».

Тема 5. ТЕОРІЯ ВИРОБНИЦТВА. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА

Лк5 "ТЕОРІЯ ВИРОБНИЦТВА. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА" (денна)

Фактори виробництва, їх групування та варіації. Виробнича функція. Сукупний, середній та граничний продукт. Виробнича функція з одним змінним фактором, її графічне відображення. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Ізокванта. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Конфігурації ізоквант. Ізокоста. Рівняння ізокости. Умова рівноваги виробника. Виробнича функція з двома змінними факторами. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу.

Лк6 "Витрати виробництва. Дохід фірми." (денна)

Сутність і класифікація витрат виробництва. Явні та неявні витрати. Бухгалтерський, економічний та нормальний прибуток. Витрати в короткостроковому періоді. Постійні, змінні та валові (загальні) витрати. Витрати у довгостроковому періоді. Графіки довгострокових і короткострокових витрат. Інтерпретація ефекту масштабу за допомогою середніх витрат у довготерміновому періоді. Сукупний, середній і граничний дохід.

Пр6 "МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА" (денна)

Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо аналізу факторів виробництва, їх групування та варіації; виробнича функція, сукупний, середній та граничний продукт, виробнича функція з одним змінним фактором, її графічне відображення, правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактора виробництва, ізокванта, карта ізоквант, конфігурації ізоквант, гранична норма технічного заміщення, ізокошта та рівняння ізокошти, виробнича функція з двома змінними факторами, постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу, умова рівноваги виробника.

Пр7 "Витрати виробництва" (денна)

Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо Сутності і класифікації витрат виробництва, явних і неявних витрат, бухгалтерського, економічного і нормального прибутку, витрат у короткостроковому періоді: постійних, змінних і валових (загальних) витрат, витрат у довгостроковому періоді, графіків довгострокових і короткострокових витрат, інтерпретації ефекту масштабу за допомогою середніх витрат у довгостроковому періоді, сукупного, середнього і граничного доходу.

Тема 6. СТРУКТУРА РИНКУ. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Лк7 "РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ" (денна)

Ринкова структура: їх поняття, властивості та матриця ринкових структур. Досконала конкуренція: ознаки й умови. Ринковий попит на продукцію фірми і в галузі за умови досконалої конкуренції. Правила максимізації прибутку фірмою в короткостроковому періоді. Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткостроковому періоді. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді, її зв'язок з кривими витрат; графічна інтерпретація зв'язку. Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки. Методи максимізації прибутку та мінімізації збитків. Максимізація прибутку фірмою – конкурентом у довгостроковому періоді.

Пр8 "СТРУКТУРА РИНКУ. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ" (денна)

Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо визначення короткострокової рівноваги фірми в умовах досконалої конкуренції, показників валового і граничного доходу; щодо застосування методів максимізації прибутку та мінімізації збитків у короткостроковому довгостроковому періодах; щодо побудови кривої пропозиції фірми та галузі.

Тема 7. НЕДОСКОНАЛА КОНКУРЕНЦІЯ

Лк8 "НЕДОСКОНАЛА КОНКУРЕНЦІЯ" (денна)

Ознаки «чистої» монополії. Крива попиту монополіста. Правило максимізації прибутку. Монополістична конкуренція. Оптимальний обсяг продажу та цінова політика. Економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Державне регулювання монополії. Ринок олігополії. Аналіз поведінки олігополістів. цінова війна, Модель Курно. Олігополія з погляду теорії ігор. Аналіз “ламаної” лінії попиту. Економічні наслідки олігополії. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди.

Пр9 "НЕДОСКОНАЛА КОНКУРЕНЦІЯ" (денна)   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо ціноутворення і визначення обсягу виробництва для фірми, що функціонує в умовах монополії, монополістичної конкуренції, олігополії.
Тема 8. РИНКИ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА
Лк9 "РИНКИ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА" (денна)   Загальна характеристика ринку факторів виробництва. Функції ринків ресурсів в економіці. Особливості функціонування ринку праці. Попит на працю з боку окремого підприємства. Рівень заробітної плати (ціни попиту) і гранична продуктивність праці. Крива попиту окремого підприємства на працю. Попит на працю в галузі. Пропозиція праці. Роль профспілок. Капітал як виробничий ресурс довготривалого користування. Особливості формування попиту та пропозиції на ринку капіталу. Ринок землі. Особливості формування пропозиції землі та попиту на неї. Чинники впливу на попит на землю. Визначення рівноважної ціни на землю та рівноважного обсягу купівлі-продажу: графічна інтерпретація.
Пр10 "РИНКИ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА" (денна)   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо загальної характеристики ринку факторів виробництва, функцій ринків ресурсів в економіці, особливостей функціонування ринку праці, попиту на працю з боку окремого підприємства, рівня заробітної плати (ціни попиту) і граничної продуктивності праці, кривої попиту окремого підприємства на працю, попиту на працю в галузі, пропозиції праці, ролі профспілок, капіталу як виробничого ресурсу довготривалого користування, особливостей формування попиту та пропозиції на ринку капіталу, ринку землі, особливостей формування пропозиції землі та попиту на неї, чинників впливу на попит на землю, визначення рівноважної ціни на землю та рівноважного обсягу купівлі-продажу, аналіз графічної інтерпретації.
Тема 9. ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ
Лк10 "ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ"   Зайнятість населення та її показники. Роль процентної ставки в макроекономічних моделях. Чистий економічний добробут. Макроекономічна складова економіксу. ВВП як основний показник національного обсягу виробництва. Динаміка загального рівня цін та її вимірювання.
Пр11 "ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ"   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо обчислення індексу цін кінцевої продукції та індексу споживчих цін, рівня безробіття, номінальної і реальної процентної ставки.
Пр12 "Тема 9. ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ" (денна)   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо обрахунку ВВП за потоком доходів та витрат, номінального і реального ВВП. Аналіз результатів
Тема 10. РЕАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Лк11 "РЕАЛЬНА ЕКОНОМІКА" (денна)   Функціональна структуризація економіки. Реальний сектор. Сутність і механізм рівноваги товарного ринку. Споживання, заощадження і доход. Сутність і чинники інвестування.
Пр13 "РЕАЛЬНА ЕКОНОМІКА" (денна)   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо обрахунку середніх і граничних величин споживання, заощадження, інвестицій, побудови функцій споживання, заощадження, інвестицій.
Тема 11. МОНЕТАРНА ЕКОНОМІКА
Лк12 "МОНЕТАРНА ЕКОНОМІКА" (денна)   Сутність і механізм дії грошового ринку. Валютний ринок, попит, пропозиція і обмінний курс. Банківська система в складі монетарної економіки.
Пр14 "МОНЕТАРНА ЕКОНОМІКА" (денна)   Розв'язання практичних завдань щодо визначення обсягів грошового попиту та побудови моделі рівноваги грошового ринку, обчислення рівня валютного курсу на основі ринкових даних.
Тема 12. МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ
Лк13 "МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ" (денна)   Циклічність економічного розвитку. Види циклів. Макроекономічні показники. Безробіття і ринок праці. Інфляція, її причини, види, вимірювачі.
Пр15 "РИНОК ПРАЦІ" (денна)   Розв'язання практичних завдань щодо потенційного і фактичного рівня ВВП, номінальних і реальних макроекономічних показників.
Пр16 "Інфляція" (денна)   Розв'язання практичних задач та ситуаційних вправ щодо аналізу інфляційних процесів, моделей інфляції, побудови кривої Філіпса.
Тема 13. МАКРОЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
Лк14 "МАКРОЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ" (денна)   Необхідність і сутність державного регулювання економіки. Економічна політика. Механізм фіскальної політики. Монетарна політика в антициклічному регулюванні економіки. Функції, види, інструменти монетарної політики.
Пр17 "АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ" (денна)   Розв'язання практичних завдань та ситуаційних вправ щодо визначення мультиплікаторів податків і видатків бюджету в умовах дискреційної фіскальної політики. Аналіз результатів.

Пр18 "АНАЛІЗ ВПЛИВУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ" (денна)   Розв'язання задач та щодо впливу інструментів монетарної політики на рівновагу економіки.
Тема 14. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ
Лк15 "Тема 14. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ" (денна)   Сутність, чинники і типи економічного зростання. Кейнсіанські моделі економічного зростання. Економічне зростання в моделі Р. Солоу.
Пр19 "ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ" (денна)   Розв'язання практичних завдань щодо побудови виробничої функції Кобба – Дугласа для умовної економіки, розв'язання задач за моделлю економічного зростання Р. Солоу.
Тема 15. СВІТОВА ЕКОНОМІКА
Лк16 "СВІТОВА ЕКОНОМІКА" (денна)   Сутність і структура світової економіки. Форми міжнародної економічної діяльності. Рівновага відкритої економіки. Платіжний баланс.
Пр20 "СВІТОВА ЕКОНОМІКА" (денна)   Розв'язання практичних завдань щодо визначення параметрів зовнішньої рівноваги економіки за платіжним балансом та моделлю Манделла–Флемінга.

9. Стратегія викладання та навчання

9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Лекційне навчання
МН2	Практикоорієнтоване навчання
МН3	Проблемне навчання
МН4	Командно-орієнтоване навчання (TBL)
МН5	Самостійне навчання

Лекції сприяють формуванню у студентів теоретичних та методологічних основ аналізу поведінки мікроекономічних та макроекономічних суб'єктів (РН 1, 2, 3). Лекції мають вигляд комбінації «лекції-візуалізації», «лекції-діалогу» та «лекції з обговоренням та аналізом проблемних ситуацій» і забезпечують ефективну взаємодію викладача та студентів. Лекції доповнюються практичними заняттями, що надають студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практичних прикладах (РН 1, 2, 3,4). Проблемне навчання забезпечується аналізом та розв'язанням проблемних питань з відповідної теми (РН 1, 2, 3,4). Практико-орієнтоване навчання - оволодіння студентами навичок збирання, узагальнення і обробки інформації для оцінки економічної ситуації та творчого застосування реальних даних у процесі аналізу (РН 3, 4). Самостійному навчанню сприяє підготовка до лекцій, практичних занять, поточного і підсумкового контролю з використанням online-платформи MixSumDU (РН 1, 2, 3,4).

9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Інтерактивні лекції з тем 1-15
НД2	Підготовка до поточного тестування з тем 1,2,3, 9, 12
НД3	Виконання практичних завдань
НД4	Виконання індивідуального розрахунково-аналітичного завдання за темами 2-3
НД5	Підготовка доповіді в мікрогрупах з презентацією та ініціюванням дискусії для вирішення конкретної відкритої проблеми (екологічної, економічної, соціальної тощо) з тем 13-14
НД6	Виконання ситуаційних вправ

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$21 \leq RD < 59$
Можливе одноразове повторне складання	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 20$

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МФО1 Обговорення та самокорекція виконаної роботи студентами	комунікативні вміння, розуміння вивченого матеріалу	упродовж семестру	усні коментарі
МФО2 Зворотний зв'язок в електронному опитуванні	інтерактивне оцінювання прогресу в опануванні навчальних тем курсу	упродовж семестру	усні коментарі

МФО3 Надання зворотного зв'язку про результати перевірки виконання індивідуальних завдань здобувачем	узагальнення коментарів і рекомендацій щодо структури роботи, коректності розрахунків, побудови таблиць і графіків, використання формул, адекватності й деталізації проміжних та загальних висновків; дотримання дедлайну	до 15 тижня	усні коментарі
МФО4 Надання зворотного зв'язку про результати перевірки навчальних досягнень здобувачів за матеріалом, що вивчається	виявлення прогалин у засвоєнні навчального матеріалу	8,16 тижні	усні коментарі
МФО5 Захист презентацій, участь у дискусії	інтерактивне оцінювання прогресу в опануванні навчальних тем курсу	15 тиждень	усні коментарі
МФО6 Розв'язування ситуаційних завдань	розуміння теми, генерація ідей, пошуку інсайтів з визначеної проблематики упродовж семестру усні коментарі	упродовж семестру	усні коментарі

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Підсумковий контроль: екзамен	Екзаменаційний білет містить 4 завдання: 1. Теоретичне питання з мікроекономіки. 2. Задача з мікроекономіки. 3. Теоретичне питання з макроекономіки. 4. 5 тестів з макроекономіки	16	MIX

МСО2 Виконання індивідуальних розрахунково-аналітичних завдань	індивідуальні зауваження та рекомендації щодо структури роботи, коректності розрахунків, побудови таблиць і графіків, використання формул, адекватності й деталізації проміжних та загальних висновків; дотримання дедлайну	до 15 тижня	МІХ
МСО3 Виконання практичних завдань	навчання, тренування аналітичних навичок студента, закріплення лекційного матеріалу	3, 6, 8 тижні	mix.sumdu.edu.ua
МСО4 Тестування з тем 1,2,3, 9,12	перевірка теоретичної, поміжний контроль компетентнісної та практичної підготовки за опанованими темами	12 тиждень	mix.sumdu.edu.ua
МСО5 Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)	уміння проводити дослідження та презентувати результати; кумунікувати з іншими членами мікрогрупи; ініціювати дискусію; планувати час	15	безпосередньо на практичному занятті
МСО6 Участь у дискусії	здатність до вирішення проблеми через обмін інформацією, що сприяє розвитку спільної розумової діяльності; відстоювання власної позиції, прояв усвідомлення цінності громадянського суспільства та необхідності його сталого розвитку	15	безпосередньо на практичному занятті

Контрольні заходи:

		Максимальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
Перший семестр вивчення		100 балів	
МСО1. Підсумковий контроль: екзамен		40	
		40	Ні
МСО2. Виконання індивідуальних розрахунково-аналітичних завдань		10	
		10	Так
МСО3. Виконання практичних завдань		12	

	3x4	12	Так
МСО4. Тестування з тем 1,2,3, 9,12		20	
	5x4	20	Ні
МСО5. Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)		8	
	2x4	8	Ні
МСО6. Участь у дискусії		10	
	10x1	10	Ні

У рамках вивчення дисципліни "Економікс" існує можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що підтверджується відповідним документом (сертифікатом, дипломом, свідоцтвом тощо,) який дозволяє однозначно ідентифікувати особу здобувача і засвідчує результати його участі у певному освітньому заході неформальної освіти

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

ЗН1	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН2	Власні мобільні пристрої (ноутбуки, планшети, смартфони), мережа Інтернет.
ЗН3	Бібліотечні фонди та інформаційні інтернет ресурси
ЗН4	Хмарні сервіси Google Workspace for Education
ЗН5	Навчальна платформа MIXSumDU

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Курс мікроекономіки : навч. посібник / за ред. С. І. Архієреєва ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2019. – 156 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/43423
2	Макроекономіка : підручник / М. І. Макаренко, Т. О. Семененко, Ю. М. Петрушенко. – 2-ге вид., переробл. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 307 с.
3	Економікс: Навчальний посібник / Баула О.В., Вісіна Т.М., Лютак О.М., Савош Л.В., Кравчук О.Я., Зелінська О.М., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. 320 с.
Допоміжна література	
4	Schwardt, Henning. The Path to a Modern Economics [Електронний ресурс] : Dealing with the Complexity of Economic Systems / H. Schwardt ; by Henning Schwardt. — 1st ed. 2017. — Cham : Springer International Publishing, 2017. — XI, 366 p.

5	Мацелюх, Н. П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка [Текст] : навчальний посібник / Н. П. Мацелюх, І. А. Мак-сименко. – 2-ге вид, переробл. та доп. – К. : ЦУЛ, 2014. – 382 с.
6	Curtis, D. Principles of Macroeconomics [Електронний ресурс] / D. Curtis, I. Irvine. — Lyryx Learning, 2021. — 454 p.
7	Кравченко О. А. Мікроекономіка: теорія і практикум : навч. посіб. / О. А. Кравченко. – Одеса : Астропринт, 2014. – 255 с.
8	Makarenko M. Ukrainian hryvnia under the floating exchange rate regime: diagnostics of the USD/UAH exchange rate dynamics / Anzhela Ignatyuk, Valerii Osetskyi, Mykhaylo Makarenko, Alina Artemenko // Banks and Bank Systems. – Vol. 15 2020, Iss. #3, pp. 129-146.
9	Еволюція поглядів на теорію конкуренції/ Гончарук Т.І., Нілова Н.М., Семененко Т.О// Підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах євроінтеграції: монографія / під ред.. Л.В. Кривенко – Суми ТОВ «ТД «Папірус, 2015. – 2
10	Kolluru M., Semenenko T. Income inequalities in EU countries: GINI indicator analysis // Economics. 2021. Vol. 9. No.1. P. 93-110
11	Нілова Н.М., Семененко, Т.О. Поведінкові особливості споживача. / Н. М. Нілова, Т. О.Семененко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми, 2014. – т.39. с.142-149
12	Семененко, Т.О., Домрачев, В.М. Україна та світ: порівняння макроекономічних показників розвитку/ Механізм регулювання економіки. - 2017. - №2. – С.93-101.
13	Семененко, Т.О., Домрачев, В.М. Подолання бідності в Україні: від стратегії до стратегії / Економіка і управління. Науковий журнал. – 2018. - №1.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
14	International Monetary Fund [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.imf.org .
15	Worldbank [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.worldbank.org .
16	Міністерство економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.me.gov.ua .
17	Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ssmc.gov.ua .
18	Національний банк України[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua .
19	Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua .
20	Урядовий портал: єдиний вебпортал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua .
21	Державна служба статистики [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua .

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Програма навчальної дисципліни	Усього годин	Навчальна робота, аудиторних годин				Самостійна робота здобувача вищої освіти за видами, годин					
			Усього, ауд. год.	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Усього, год.	Самостійне опрацювання матеріалу	Підготовка до практичних занять	Підготовка до лабораторних робіт	Підготовка до контрольних заходів	Виконання самостійних позааудиторних завдань
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
денна форма навчання												
Модуль 1. Мікроекономіка												
1	ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІКСУ.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
2	ОСНОВИ ТЕОРІЇ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ. КОНЦЕПЦІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
3	ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
4	АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
5	ТЕОРІЯ ВИРОБНИЦТВА. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА	10	8	4	4	0	2	1	1	0	0	0
6	СТРУКТУРА РИНКУ. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
7	НЕДОСКОНАЛА КОНКУРЕНЦІЯ	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
8	РИНКИ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
Модуль 2. Макроекономіка												
1	ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
2	РЕАЛЬНА ЕКОНОМІКА	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
3	МОНЕТАРНА ЕКОНОМІКА	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
4	МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
5	МАКРОЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
6	ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
7	СВІТОВА ЕКОНОМІКА	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
Контрольні заходи												
1	екзамен	30	0	0	0	0	30	0	0	0	30	0
Індивідуальні завдання												
1	інші індивідуальні завдання	30	0	0	0	0	30	0	0	0	0	30
<i>Всього з навчальної дисципліни (денна форма навчання)</i>		<i>150</i>	<i>72</i>	<i>32</i>	<i>40</i>	<i>0</i>	<i>78</i>	<i>8</i>	<i>10</i>	<i>0</i>	<i>30</i>	<i>30</i>

	РЕГЛАМЕНТ ДИСЦИПЛІНИ «Економікс» Ступінь вищої освіти Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл Спеціальність та освітня програма 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок: Фінанси Форма здобуття освіти денна Мова викладання українська
Викладач(і)	Щербаченко Вікторія Олексіївна
Контактна інформація викладача	Семененко Тетяна Олексіївна - t.semenenko@linet.sumdu.edu.ua Щербаченко Вікторія Олексіївна - v.shcherbachenko@macro.sumdu.edu.ua
Час та місце проведення консультацій	Семененко Т.О. - понеділок, 14-00, онлайн https://meet.google.com/iyy-rcpu-egb Щербаченко В.О. - онлайн https://meet.google.com/jhj-wacm-gbr
Посилання на освітні платформи для онлайн занять	https://mix.sumdu.edu.ua/
Посилання на робочу програму в каталозі курсів	https://pg.cabinet.sumdu.edu.ua/report/course/d453095dff9eb2ae8c834bf699e4ebd55800405
Засоби зворотного зв'язку	https://mix.sumdu.edu.ua/

ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо академічної доброчесності

Усі роботи, визначені робочою програмою, повинні бути виконані здобувачем самостійно. Під час всіх видів контрольних заходів списування заборонене. Роботи здобувача вищої освіти не повинні містити плагіату, фактів фабрикації та фальсифікації, списування. Усі письмові роботи проходять перевірку унікальності з наступним аналізом викладачем результатів перевірки з метою визначення коректності посилань на текстові та ілюстративні запозичення.

Під час вивчення дисципліни неприпустимими також є інші прояви академічної недоброчесності, перелік яких визначено Кодексом академічної доброчесності університету.

У разі виявлення фактів порушення академічної доброчесності здобувачем вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни викладач має право вчинити одну з наступних дій:

- знизити на величину до 40% включно кількість балів, отриманих при виконанні завдання на практичному занятті;
- надати рекомендації щодо доопрацювання обов'язкового домашнього завдання зі зниженням підсумкової кількості отриманих балів на величину 25% включно;
- не зараховувати обов'язкове домашнє завдання без надання права його перероблення;
- призначити перескладання письмового модульного або підсумкового контролю із зниженням підсумкової кількості отриманих балів на величину до 15% включно;
- відмовити в перескладанні письмового модульного або підсумкового контролю.

Політика щодо використання інструментів штучного інтелекту

Політика використання інструментів штучного інтелекту оголошується викладачем на початку курсу.

Заборонено використовувати інструменти штучного інтелекту для підготовки робіт, визначених силабусом та регламентом навчальної дисципліни.

Несанкціоноване використання інструментів штучного інтелекту є порушенням академічної доброчесності.

Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу

При використанні матеріалів із джерел відкритого доступу для підготовки робіт, визначених робочою програмою навчальної дисципліни, здобувачі освіти обов'язково мають дотримуватися умов ліцензій Creative Commons на використання об'єктів авторського права.

Політика щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних обставин (наприклад, хвороба, участь у програмах академічної мобільності) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу в цілому та його складових не підвищуються.

Якщо за результатами всіх контрольних заходів отримана сума балів відповідає позитивній оцінці (обов'язковою є умова виконання усіх вимог, визначених РП НД та регламентом), вона є підсумковою, перескладання позитивної оцінки з метою підвищення не здійснюється.

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу Сумського державного університету, з урахуванням установлених строків, форм контролю та процедур повторного складання контрольних заходів.

Політика щодо оскарження результатів оцінювання

Оскарження та розгляду звернень здобувачів вищої освіти щодо оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу Сумського державного університету.

Критерії оцінювання

Перший семестр вивчення

МСО1. Підсумковий контроль: екзамен, 40 балів	
5 (відмінно) <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	$90 \leq RD \leq 100$ 36-40 балів
4 (добре) <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	$74 \leq RD < 89$ 30-35 балів
3 (задовільно) <i>Виконання задовольняє критеріям, але зі значною кількістю недоліків</i>	$60 \leq RD < 73$ 24-29 балів
2 (незадовільно) <i>Робота не виконана/виконання не задовольняє мінімальним критеріям</i>	$0 \leq RD < 59$ 0-23 балів
МСО2. Виконання індивідуальних розрахунково-аналітичних завдань, 10 балів	
5 (відмінно) <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	$90 \leq RD \leq 100$ 9-10 балів
4 (добре) <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	$74 \leq RD < 89$ 8 балів
3 (задовільно) <i>Виконання задовольняє критеріям, але зі значною кількістю недоліків</i>	$60 \leq RD < 73$ 6-7 балів

2 (незадовільно) <i>Робота не виконана/виконання не задовольняє мінімальним критеріям</i>	$0 \leq RD < 59$ 0-5 балів
МСО4. Тестування з тем 1,2,3, 9,12, 20 балів	
5 (відмінно) <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	$90 \leq RD \leq 100$ 18-20 балів
4 (добре) <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	$74 \leq RD < 89$ 15-17 балів
3 (задовільно) <i>Виконання задовольняє критеріям, але зі значною кількістю недоліків</i>	$60 \leq RD < 73$ 12-14 балів
2 (незадовільно) <i>Робота не виконана/виконання не задовольняє мінімальним критеріям</i>	$0 \leq RD < 59$ 0-11 балів
МСО3. Виконання практичних завдань, 12 балів	
5 (відмінно) <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	$90 \leq RD \leq 100$ 11-12 балів
4 (добре) <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	$74 \leq RD < 89$ 9-10 балів
3 (задовільно) <i>Виконання задовольняє критеріям, але зі значною кількістю недоліків</i>	$60 \leq RD < 73$ 8 балів
2 (незадовільно) <i>Робота не виконана/виконання не задовольняє мінімальним критеріям</i>	$0 \leq RD < 59$ 0-7 балів
МСО5. Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист), 8 балів	
5 (відмінно) <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	$90 \leq RD \leq 100$ 8 балів
4 (добре) <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	$74 \leq RD < 89$ 6-7 балів
3 (задовільно) <i>Виконання задовольняє критеріям, але зі значною кількістю недоліків</i>	$60 \leq RD < 73$ 5 балів
2 (незадовільно) <i>Робота не виконана/виконання не задовольняє мінімальним критеріям</i>	$0 \leq RD < 59$ 0-4 балів
МСО6. Участь у дискусії, 10 балів	
5 (відмінно) <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>	$90 \leq RD \leq 100$ 9-10 балів
4 (добре) <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>	$74 \leq RD < 89$ 8 балів
3 (задовільно) <i>Виконання задовольняє критеріям, але зі значною кількістю недоліків</i>	$60 \leq RD < 73$ 6-7 балів
2 (незадовільно) <i>Робота не виконана/виконання не задовольняє мінімальним критеріям</i>	$0 \leq RD < 59$ 0-5 балів